

ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА АНАЛІЗ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Розглянуто напрямки вивчення використання робочого часу. Проаналізовано ефективність використання робочого часу на підприємстві та запропоновано заходи щодо її підвищення.

Аннотация. Рассмотрены направления изучения использования рабочего времени. Проанализирована эффективность использования рабочего времени на предприятии и предложены мероприятия по ее совершенствованию.

Annotation. Directions for study of working time were considered. The efficiency of staff time use in the company was analyzed and measures for its improvement were suggested.

Ключові слова: робочий час, ефективність, втрати робочого часу, аналіз, простої, продуктивність.

З переходом до ринкової економіки аналіз трудових ресурсів набрав більшої ваги, оскільки робоча сила має вартісну оцінку та є конкурентною на ринку праці. Від забезпеченості підприємства необхідними трудовими ресурсами, їх раціонального використання, високого рівня продуктивності праці залежить ефективне використання обладнання, механізмів і, як результат, збільшення обсягів виробництва продукції, прибутку та ряду інших економічних показників [1]. Економічні й соціальні гарантії праці, з одного боку, і жорсткі умови трудової діяльності – з іншого, формують сферу глибоких аналітичних досліджень кадрового потенціалу підприємства. Із дослідженням забезпеченості підприємства робочою силою проводиться аналіз використання робочого часу, адже раціональне використання робочого часу – головний резерв зростання продуктивності праці. Він дає змогу збільшити випуск продукції з мінімальними витратами. Тому у даній статті проведений аналіз використання робочого часу за двома напрямками: виявлення втрат робочого часу і непродуктивного використання робочого часу.

Останнім часом у науковій літературі все більше з'являється робіт, де обґрунтовано важливість поставленої проблеми. Питання методів вивчення використання робочого часу на підприємстві висвітлено такими авторами: Іваненко К. В., Герасимчук В. Г., Мних Є. В., Глярьовська Л. Т., Савицька Г. В., Сибір'ова А. Ю., Юдіна К. К. та ін.

Метою статті є аналіз сучасного стану використання робочого часу на підприємстві та його ефективності.

Робочий час на підприємстві є основним елементом його функціонування. Вивчення робочого часу, аналіз його використання направлені на виявлення ненормованих витрат та їх причин. Такий розгляд необхідний для передбачення та усунення факторів, що призводять до недоцільного використання робочого часу. У ході аналізу визначаються показники ефективності витрат робочого часу, що визначаються шляхом порівняння фактичних витрат з обґрунтованими нормативами праці. Дане співвідношення дає можливість визначення ефективності роботи підприємства на всіх стадіях виробничого процесу, виявлення резервів робочого часу та його використання.

Джерелом інформації аналізу використання робочого часу є звіт про використання робочого часу (форма № 3-ПВ), а також табель обліку використання робочого часу (форма № П-12), що слугує базою для створення звіту з праці [2]. Зараз на підприємствах має місце неточне відображення фактичних даних про фонд робочого часу. Автор вважає, що це зумовлено такими чинниками:

процес організації табельного обліку на підприємстві має багато неточностей, недоліків; на більшості підприємствах не проводиться моніторинг робочого часу персоналу; розповсюдженням стало порушення вимог до обліку невиходів на роботу працівників; недосконалість нормативно-правової бази та очікувана зміна трудового законодавства тягне за собою приховування листів тимчасової непрацездатності.

Це далеко не повний перелік недоліків системи обліку використання робочого часу, яка працює на українських підприємствах. Тому це зайвий раз доказує актуальність теми дослідження.

На кожному підприємстві обов'язково формується фонд робочого часу, який поділяється на цілоденний та внутрішньозмінний [3]. Внутрішньозмінний фонд становить кількість годин і хвилин роботи за зміну, а цілоденний містить кількість робочих днів, які необхідно відпрацювати одному чи всім працівникам протягом визначеного періоду. Тому, на думку автора, доцільно аналізувати не ефективність використання робочого часу як цілої системи, а розглядати елементи даної системи окремо. Ефективність використання цілоденного робочого часу визначається на основі табельного обліку, а внутрішньозмінного – проведенням таких обстежень:

1. Фотографія та самофотографія – виявляє втрати робочого часу та направлена на розробку заходів щодо вдосконалення використання робочого часу. Для аналізу на основі отриманих даних розраховуються коефіцієнт використання змінного робочого часу, коефіцієнт явних втрат робочого часу, коефіцієнт прихованих втрат робочого часу [4]. На думку автора, даний метод аналізу використання робочого часу дає змогу виявляти всі види втрат робочого часу для їх усунення та більш продуктивної праці.

2. Метод моментних спостережень – дозволяє визначити втрати робочого часу та виявляти їх причини, розробляти пропозиції щодо їх усунення. Перевагою цього способу є велика кількість спостережуваних об'єктів, через що поліпшується оперативність отримання та достовірність інформації, але точно визначити обсяг певних втрат протягом зміни загалом неможливо [5].

Існування методів аналізу використання робочого часу та застосування їх на підприємстві все одно не зменшує кількість прогулів, ненормованих робочих днів, недоцільних графіків роботи, відпусток, листів з хвороби та ін. Це не свідчить про те, що всі відомі методи неефективні, це доводить неправильність застосування отриманої у ході спостережень інформації. Тому для усунення неефективного використання робочого часу, перш за все, менеджерам організацій різного типу необхідно інформацію не тільки отримувати, а й використовувати на практиці. Також рекомендується вводити більш жорсткий контроль над роботою всіх працівників, у яких трапляються непродуктивні витрати робочого часу через такі обставини:

- неявка на роботу як самостійно, так і з дозволу адміністрації;
- цілодобові простои;
- внутрішньозмінні простои, зафіксовані в обліку;
- облікований брак продукції та ін.

Таким чином, якщо не враховувати простои та втрати робочого часу, фактично завищується відпрацьований час. Ці простои, вважає автор, можна знайти за допомогою опитувань співробітників, адже персонал є носієм всієї інформації на підприємстві та дає змогу скласти портрет працівника і вказати на його слабкі сторони, які спонукають його недоцільно використовувати свій час. Також необхідні вибіркові спостереження, які в цілому будуть складати інформаційну систему. Дані аналізу потрібно перетворювати у заходи щодо поліпшення використання робочого часу.

Розгляд проблеми використання робочого часу на підприємстві розпочався доволі давно, але навіть на сучасному етапі розвитку ринкової економіки недостатня ефективність використання робочого часу має місце. У роботі було висвітлено методи аналізу використання робочого часу та запропоновано заходи щодо усунення непродуктивних витрат робочого часу. Якщо підтримати основну ідею про правильне застосування інформації, українські підприємства не тільки підвищать свій прибуток, але й принесуть державі додаткові засоби для усунення кризи та виходу на європейський рівень.

Наук. керівн. Кожанова Є. П.

Література: 1. Сибірцова А. Ю. Використання робочого часу та аналіз його ефективності на підприємстві / Сибірцова А. Ю., Юдіна К. К. // Економічні науки. Облік та аудит: збірник статей – Донецьк : Донец. нац. ун-т економіки та торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2010. – 245 с. 2. Чупир В. Є. Комплексна оцінка використання робочого часу. Економіка / Чупир В. Є. – Х. : УкрДАЗТ, 2009. – 165 с. 3. Рутицкая В. Кадровый резерв / Рутицкая В., Гребнева Е. // Менеджер по персоналу. – 2009. – № 1/2. – С. 64–67. 4. Баумоль Б. Секрети економічних показників: приховані ключі до майбутніх економічних та інвестиційних можливостей / Баумоль Б. ; пер. з англ. ; за наук. ред. Г. В. Григораш. – Дніпропетровськ : Баланс Бізнес Букс, 2007. – 352 с. 5. Лутай Л. А. Дисципліна відносин: стратегія розвитку та механізм забезпечення : монографія / Лутай Л. А. ; Донец. нац. ун-т економіки та торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2007. – 377 с.